

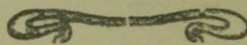
י. ש. צור:

משפט התלמוד

ספר עשירי

משפט הכהנים

הוצאת "מר כז" ורשה.

תרפ"ב. -- 1922.

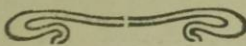
I. S. Zuri—Rzezak.

JUS TALMUDICUM

LIBER DECIMUS

JUS SACERDOTALE

EDITIO „CENTRAL”

VARSOVIA—MDCCCCXII.

חלק ראשון הברלת הכהנים.

א. זכיות הכבוד לכהנים.

הנא דבי רבי ישמעאל, וקדשתו" – לכל דבר שבקדושה: לפתוח ראשון
ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון (גימין נט).
כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל: מפני דרכי שלום
(גימין נט ע"ב).

ב. חוקי קדושה

דיני יוחסין. הכהן נושא אשה רק ממינהסין שבישראל. דיני היחוס
לכל פרטיהם נמצאים בספר השני, משפט המשפחה סעיף כה.
מומאת בתים. כהן אסור להטמאות לכתים. מטמא הוא לאמו, לאביו,
לבנו, לבתו, לאחיו, לאחותו ולאשתו. היתה פסולה לו אסור לו להטמאות
לה (ספרא אמור לויקרא כא, ב, ד).

ג. משורות הכהנים והלויים.

שרות המקדש. עבודת הקרבנות, השיר (לויים), השוערים.
ראית נגעים. גם כהן בעל מום רואה נגעים (ספרא תזריע).
השקאת סוטה (ספרי במדבר פ' טז).
נשיאות כפים. (הסוה ספרא לויקרא ט, כג). גם בע"מ כשרים (חוק ממי
שיש בו מוס צפניו, כידיו או כרגליו). אין הלוק משמורות נהג בברכת כהנים
(תוכפתא סוטה פ"ז).

כהן משיח מלחמה. המדבר אל העט היוצא לצבא (סופה מז ע"ט).

ד. נפשות הכהנים למדרגותיהם ומשרותיהם.

דברים שבין כ"ג לכהן הדיוט :

לענין עונשי קרבנות. פר הבא על כל המצוות. פטור על טומאת מקדש וקדשיו (לר"ט).

לענין קרבנות. פר יוה"כ ועשירית האיפה.

לענין אבלות. לא פורע ולא פורם, אבל פורם הוא מלמטה וההדיוט מלמעלה.

לענין טומאה לקרובים. אין מטמא לקרובים.

לענין הקרבה באוננות. מקריב אונן ואינו אוכל ואינו חולק.

לענין יוחסין. מזהר על הבתולה ואסור באלמנה.

לענין שרות בכהונה. משמש בשמנה כלים (כהן הדיוט גדל) ; כל עבודת יוה"כ פ אינה כשרה אלא בו ; מקריב בראש ונוטל חלק בראש.

לענין רוצח. מחזיר את הרוצח מערי המקלט.

מרובה בגדים. כל מצוות כה"ג נוהגין במרובה בגדים, חוץ ממצוות פר הבא על כל המצוות (יא ע"ג מ'), אמנם לר"מ גם מרובה בגדים מביא פר (הוריות יב ע"א בסוף).

משיח מלחמה. רק לענין ה' דברים הרי הוא ככה"ג : לענין אבלות, טומאת קרובים, יוחסין, החזרת רוצח (כן לרבי לר"י. לחכמים אינו מחזיר את הרוצח).

נמצא שבנוגע לקרבנות, עונשי קרבנות ושרות אינו ככהן גדול (הוריות יב ע"ב).

ה. דיני מנוי כה"ג.

מעלין בקדש ולא מורידין (הוריות יב ע"ג).

נתמנה לכה"ג, הרי הוא כה"ג מרגע הוא והלאה.

בו כיום נתקרב לעבודתו תחלה ובו כיום נתמנה להיות כה"ג

תהלה מביא שתי מנחות עשירית האיפה : אחת לחנוכו ואחת לעבודת היום
(שקלים ספ"ז).

לענין עונשין. הטא עד שלא נתמנו, הרי הוא כהדיוט ; רש"א נודע
לו עד שלא נתמנו הרי הוא כהדיוט (י ע"א מ').

כה"ג שעבר מחמת מומו כל מצוות כהונה גדולה עליו. כן לר"ע
(הוריות יב ע"ב).

לענין עונשי קרבנות. כהן משיח שחטא ואח"כ עבר ממשיחותו,
דינו ככהן משיח (הוריות ט ע"ב מ').

העברה וסלוק. אירע בו פסול ככה"ג ועבר ומנו אחר תחתיו, הראשון
חוזר לעבודתו, השני כל מצוות כהונה עליו, כן דברי ר"מ ; ר' יוסי אומר
שני אינו ראוי לא לכה"ג ולא לכהן הדיוט (הוריות יב ע"ב).

כל מצות כה"ג נוהגין במשיח שעבר, חוץ מפר יוהכ"פ ועשירית
האיפה (כן לר"ש בצרייתא סוכיא רכ"א, ר"ש נוטה לטעם ר"נ).

וכן לסתם משנה (הוריות יא ע"ב).

בין סלוק למנוי. כה"ג שמת או שנטמא והומם, מנחתו נקרבת
משל צבור ; רבי יהודה אומר משל ירשין (שקלים ז, ג מ' וירושלמי).

ו. הסגן.

המשה דברים היה הסגן משמש : 1) הסגן אומר לו אישי כהן גדול,
הגבה ימינך ! 2) סגן מימינו וראש בית אב משמאלו. 3) הניף הסגן בסודרין.
4) אחז הסגן בימינו והעלהו. 5) לא היה כהן גדול מתמנה להיות כהן גדול
עד שהוא נעשה סגן (יומא ג, ח).

הסגן מלוה את הכהן להגרלה במזרח העזרה לצפון המזרח (יומא
לו ע"א מ').

וראש בית אב לשמאלו (יומא לו ע"א מ' ; למ ע"א מ') והם אומרים לו
אישי כה"ג הגבה את ירך.

כבואו לקרות בתורה ביוהכ"פ סגן נותן לו את ספר התורה (יומא סא ע"ב).

מלוה הוא את דכה"ג לנחם אב"ים (מוספא סנהדרין ז, א).

פרה נעשית בסגן ספרי חקת מ' קבג והשוה יומא מב.

משה נעשה סגן לאהרן, והוא היה מפשיטו והוא היה מלבישו (ספרי ו').

ז. חנוך כהן הדיוט.

כהן המתקרב לעבודה החלה, מביא עשירית האיפה משל'ו ועובדה בידו. עבד עד שלא הביא, עבודתו כשרה (שקלים ספ"ז).

כהן משיביא שתי שערות עד שיוקין כשר לעבודה.

אבל אין אהיו הכהנים מניחים אותו לעבוד עד שיהא בן כ' (חולין כד ע"ט).

מומין פוסלין בו (דני מומי כהניס נכורות).

לוי בן לוי מבן שלשים עד בן חמשים כשר לעבודה.

שנים פוסלין בו, במה דברים אמורים? כאוה"מ שכמרב, אבל בשילה ובבית עולמים אין נפסלין אלא בקיל (חולין כז).

ה. הפקידות במקדש. סדר קדימתן מלמעלה למטה.

שבעה אמרכולין. כידיהם היו שבעה מפתחות העזרה.

ג' גזברין. על פיהם היו פודין את הערכין והחרמין וההקדשות וכל מלאכת הקודש בהן היתה נעשית.

י"ד ממונים. המשנה ה, א שקלים מונה י"ד ממונים במקדש: על החותמות, הנסכים, הפייסות, חולי מעים (רופא), חפירת שיחין (להמציא מים לעולי רגלים), ההכרות הכהנים לעבודה, נעילת שערים, על הפקיע (על הפזילות), על הצלצל (כלי סיר מזלזל לתת אות ללוים להתחיל נסיר), על השיר, על לחם הפנים, על מעשה הקמורת, על הפרכה, על המלבוש (שקלים ה, א); על המפתחות, על הלוכלב, על התנורין, על החביתין, על המלח, על העצים (מוספתא).

החותם והתרתו. מלמטה למעלה: הגזבר חותם ונותנו לאמרכל, האמרכל חותם ואחריו הקתוליקין ואחריו הכהן הגדול ואחריו המלך, סדר התרה להפך. המלך רואה חותמו ומתיר ואחריו הכה"ג... (שקלים ה, ג מ' ו').

יש להער שיונתו מתרגם מלת, נשיא השכט" במלת, אמרכל.

המבקש נסכים הולך לו אצל הממונה על החותמות ונותן לו מעות ומקבל ממנו חותם, בא לו אצל הממונה על הנסכים ונותן לו חותם ומקבל ממנו נסכים. לערב באין זה אצל זה, הממונה על החותמות מוציאן ומקבל בנדרן מעות (שקלים ה, ג מ').

ז. סדר המדרגות במנויי הכהנים.

לענין קרימה :

משיח בשמן המשחה, מרובה בגדים, משיח שעבר (מחמת קרוי, מחמת
ראשו) משובח מלחמה, סגו, אמרכל, גובר, ראש משמר, ראש בית אב, כהן
הדיוט (הוריות יג ע"א).

י. כהנים פסולין.

הכהנים הפסולין לעבודה :

ערלים, הטמאים : אונן, טבול יום, מחוסר כפורים, שלא רחוץ ידיים
ודגלים (זכחים טו מ').

חלל. כל שנולד מאחד מכל הפסולין. נשא כהן פסולה, הרי כניו
פסולין לכהונה (הפרי אמור פרק א, ה; קדושין ע"ז). הוא עצמו פסול עד
שירונה הניה (זכורות מה ע"ב).

היה עומד ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן
חלוצה, ר' אליעזר אומר כל הקרבנות שהקריב על גבי המזבח פסולין; רבי
יהושע מכשיר. נודע שהוא בע"מ עבודתו פסולה (תרומות ה, א מ').

הכהנים ששמשו בבית חנינו לא ישמשו במקדש שבירושלים. הרי הם
כבעלי מומים : חולקין ואוכלין ולא מקריבין (מנחות קט מ').

יא. הסתדרות הכהנים. המשמורות.

סדר השרות. הכהנים והלויים חלוקים למחלקות הנקראות משמורות.
הן מכהנים במקדש זה אח"כ. עשרים וארבע משמורות הן. כל משמר מכהן
שבוע אחד.

המשמר חלוק לבתי אבות. יש משמר שבו ארבעה בתי אבות ויש
משמר שבו חמשה, ששה שבעה שמונה, או תשעה בתי אבות.

כל בית אב משמש ביום אחד בשבוע המיוחד לו או בשני ימים או
בשלושה ימים. כגון משמר שיש בו ארבעה בתי אבות שלשה מהם מקריבין
כל אחד שני ימים והרביעי - יום אחד. משמר שיש בו חמשה בתי אבות
שנים מקריבין שני ימים ושלושה מקריבין יום אחד. משמר שבו שמונה, ששה
מקריבין כל אחד יומו ושנים מקריבין ביום אחד.

יש בתי אבות שקבעו להם את יומם לעולם ויש בתי אבות שמגדילין פעם אחת בחדש, בשבת, בשבוע או בכל משמר ומשמר. (תענית תוספתא פ"ג; ירושלמי תענית ד, ב; בבלי כז).

לכל משמר טבעת במקום בית המטבחים נתינה ברצפה. פתוחה היתה מצד אחד להכניס בה צואר הבהמה ואח"כ היו הופכין אותה לצד הרצפה. טבעת משמר בלגה היתה קבועה ובלתי-נהפכת והיתה משמשת בשל אחרים וגנאי היה לה (סוף סוכה).

בתאי מבית החליפות, ששם גונזין סכיניהם היה חלון לכל תא. חלון משמר בלגה היה סתום.

בדברי הימים (א' כד א - יח) נאמר כי דויד וצדוק, מן בני אלעזר, ואחוימלך, מבני איתמר, חלקו את הכהנים בגורלות, ראשים לבית אבות: לבני אלעזר ששה עשר ולבני איתמר שמונה.

וכן סדרם: יהויריב, ידעיה, חרם, שעורים, מלכיה, מימין, קיץ, אביה, ישוע, שכניהו, אלישיב, יקים, חפה, ישבאב, בלגה, אמר, חזיר, פציץ, פתחה, יחזקאל, יכין, גמול, דליהו מעזיהו.

שמונה משמורת התקין משה לכהונה ושמונה ללוים. משעמד דוד ושמואל הרואה עשאוים כ"ד (תוספתא תענית ד, ב).

— ...רב אמר משה תקן להם לישראל שמונה משמורת ארבעה מאלעזר וארבעה מאיתמר. בא שמואל והעמידן על שש עשרה, בא דוד והעמידן על עשרים וארבעה (תענית כז ע"א).

...ר' יוחנן אמר ח' משמורת כהונה העמיד משה... שמואל ודוד הוסיפו עליהם עוד שמונה. בקשו להוסיף עוד שמונה ולעשות כ"ד ומצאו משל אלעזר ולא מצאו משל איתמר.

...רבי חונה רבה דצפורין בשם רבי יוחנן בית אב אחד אחוז לאלעזר שנתוסף לו בתי אבות אחרים. ואחוז אחוז לאיתמר מה שתפס תפס (כן לר' יוחנן תענית ד, ב ולמינא אידך בבלי כז א).

ארבעה משמורת עלו מן הגולה (עורא ב, לו - מ): ידעיה ולבית ישוע, הרים, פשחור ואמר. עמדו נביאים שבירושלים ועשאוים כ"ד משמורת ובללוים והמילום לתוך קלפי. בא ידעיה ונטל חמש. חמש והוא הרי שש. בא חרם ונטל חמש. חמש והוא הרי שש וכן הלאה. וכך התנו עמהם הנביאים שאפילו יהויריב עולה מן הגולה לא יהא אחד מכם נדחה מפניו אלא יעשה טפלה לו (תענית כז ותוספתא).

מושב משמורת הכהנים. שתיים עשרה בארץ ישראל ושתיים עשרה ביריחו" (תענית כו).

העיר בית שמש היתה מוציאה הרבה משמורות (איכה רמתי פ' בלע ד'). במקום הנקרא תחום אריה היה משמר כהנים (כן כנריתא דמ"ט מדות דר"י וכן בקינה איכה ישבה הכללת השרון. על דבר אריה השוה ירושלמי סנהדרין פרק חלק ה"ב: ר' מנחם בן גופתא אריה שבא עליו שרי של פעור. ויילקוט בלק כד: פנהם בן גופתא אריה. יש להזכיר כי בספרא אמור פ"ב; הוריות ט נאמר כי לקחו את פנהם איש הכתא (או: גופתא) הסתת לכהן. תחום אריה נזכר ג"כ כלאים א, ד ותוספתא פ"ב).

משמר שזמנו קבוע הוא מקריב תמידין, נדרים ונדבות ושאר קרבנות צבור (גם כרגל, שכל המשמורות שוות בו: לפי שאינן שוין רק בדברים הכלים מהמת הרגל).

יב. הלוקחת העבודות בין חברי בית האב.

הפיוס את הקרכת התמידין חלקו לעבודות שונות וכל עבודה ועבודה לכהן מכהני בית אב. וכן בשאר מיני העבודות. תמיד למשל קרב משעת הולכת אברים במ' כהנים ובהג, שיש בו נסוך מים, ב"י. התמיד של בין הערבים, שהוסיפו בו שני גזרי עצים על המערכה על ידי ב' כהנים, קרב ב"א. וכן קרב הוא בשבת ב"א לפי שהוסיפו או שני בויכי לבונה. בשבת של חג - ב"ב.

בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם. היו שנים, כל הקודם את הברו בר' אמות זכה. היו שניהם שוין, הממונה אומר להם הצביעו. מעשה שהיו... כיון שראו ב"ד שהיו באין לידי סכנה התקינו שלא יהא תורמין את המזבח אלא בפיוס. ארבעה פיוסות היו שם: 1) פיוס לתרומת הדשן, 2) לשחיטת התמיד בכהן אחר, זריקה בשני, דישון מזבח פנימי בשלישי, דישון המנורה ברביעי, העלאת האברים בששה כהנים (הראש והרגל באחד, שתי הידים בשני, עוקן ורגל בשלישי והחזה והגרה ברביעי, שתי הדפנות בחמישי, קרנים בששי), סלת למנחת נסך התמיד, חביתין, זאת אומרת חצי עשרון של כ"ג הקרב עם התמיד, והיין. נמצא י"ג כהנים בין הכול. תני ר' חייא לא היו מפיוסין לכל עבודת התמיד, אלא כהן שזכה בתמיד שנים עשר הכהנים נמשכין עמו (יומא כה ע"ט).

3) הפיוס השלישי לקטרת, והיו מכריזין חדשים לקטרת (מי שלא זכה בו עדיין).

תנא מעולם לא שנה אדם בו: הקמורת בשנים, אחר המוליך הקמרת להיכל ואחר החיתה גחלים מעל המזבח החיצון ונותן על המזבח פנימי שבהיכל. רבי יהודה אומר לא היה פיים למחתה, אלא כהן שוכה בקמרת אומר לזה שעמו זכה עמי במחתה.

(4) הרביעי מי מעלה אברים מכבש למזבח; ר"א בן יעקב אומר המעלה אברים לכבש הוא מעלה אותם למזבח (יומא כו ע"א).

הפיוס ברגלים. ברגלים היו המשמורות מפייסין.

היה בהם מספר הקרבנות כמספר המשמורות, לא היו מפייסין. ולכן:

יום ראשון של חג הסוכות שיש בו י"ג פרים, אילים שנים ושעיר אחד, ביחד שש עשרה, נוסף לזה י"ד כבשים, שש עשרה הראשונות לשישה עשר המשמורות ואת הכבשים מקריבים ששה משמורות שנים שנים ושתי משמורות אחד אחד. בשני לחג, שאין בו רק י"ב פרים, חמשה משמורות הנשארים מקריבים שנים שנים והשאר אחד אחד, וכן הלאה כסדר הזה. בשביעי שאין בו אלא שבעה פרים וביחד כ"ד קרבנות, כולן שוין.

מי שהקריב פרים היום לא היו מקריב למחר אלא חורין חלילה. למשל ביום הראשון הקריבו לפי סדר המשמורות: יהודיב, ידעה, חרים. י"ג מהם הקריב י"ג פרים וי"א מהם אלים וכבשים. למחרת הקריבו י"א האחרונים את י"ב הפרים נשאר פר ליהודיב. נמצא ששנה יהודיב בפר. בשלישי י"א פרים והקריבום י"א משמורות הראשונים וידעיה הראשון. נמצא שכבר שנו בפרים י"ב משמורות, ברביעי היו עשרה פרים והקריבום עשרה שאהרו י"ב המשמורות הראשונים. נמצא שכבר שנו י"ב הראשונים וי"א האחרונים וביחד כ"ב. בחמשה השעה פרים. שנים מהם הקריבו שנים ויהודיב ושש משמורות שלאחריו הקריבו שבעה. נמצא שביום החמישי שלשו כבר שבעה משמורות. בשישי שמונה פרים והקריבום שמונה המשמורות שלאחריהם. נמצא שביום הששי שלשו כבר ט"ז משמורות. בשביעי שבעה פרים. אותם הקריבו המשמורות שלאחריהם. נמצא שבשביעי שלשו כבר כ"ב משמורות, שנים האחרונים שנו אבל לא שלשו. בשמיני בחג חזרו לפיוס כברגלים, פר הבא בשמיני כתחלת הקרבנות הוא. כן לרבי; חכ"א אחד משני המשמורות שלא שלשו בפרים עושה אותו (סוכה נא). בירושלמי הגרסא רבי נתן במקום רבי.

מתתיהו בן שמואל היה ממונה על הפיסות (קל"ט ה, א מ'). על מקום הפיוס השוה ספר משפט המדינה סעיף ד מספר 6.

כהן עצמו בא ומקריב קרבנו בכל עת ובכל שעה שירצה. עבודתו ועירו שלו, היה בעל מום נותנו לכהן שבאותו משמר (ועורו שלו). היה זקן (וראו לעבודה), נותנו לכל כהן שירצה (לפי סלמי לעבודה יכול הוא לעשות שלא לכל כהן). עורו לאנשי משמר (כ"ק קט ע"ג).

יג. חלוקת מתנות הקרבנות בין אנשי המשמר.

בשבת משמר נכנס ומשמר יוצא. הנכנס נוטל שש חלות והיוצא שש; רבי יהודה אומר הנכנס נוטל שבע והיוצא המש. הנכנסין חולקין בצפון והיוצאין בדרום; משמר בילגה לעולם בדרום.

בית אב חולק בקרבנות היום. הקריב אחד מבית האב, כל בית האב חולק בו (ספרה לויקרא ז, ט).

הגזול את הגר ונשבע לו, הר"ז משלם קרן וחומש לכהנים ואשם למזבח. נתן את הכסף ליהורב ואח"ז נתן את האשם לידיעה, משמר שאחריו - יצא. אשם ליהורב וכסף לידיעה, אם קיים האשם יקריבוה בני ידעיה, רבי יהודה אומר: יחזיר כסף אצל אשם ואם לא, יחזור ויבוא אשם אחר: שהמביא גזלו עד שלא הביא אשמו יצא, הביא אשמו עד שלא הביא גזלו לא יצא (כ"ק קי ע"א מ'; קי"א ע"א ברייתא).

בג' פרקים בשנה, זאת אומרת בשלשה רגלים, היו כל המשמורות שוות בחלוק אמורי הרגלים ובחלוק לחם הפנים, המתחלק כל שבת (סוכה נה ע"ג).

הל עצרת בשבת, והרי חולקין בו גם מצת לחם הפנים משום שבת וחמץ שתי הלחם משום עצרת, המחלק אומר לכהן: הילך מצה, הילך חמץ, זאת אומרת חלקו משתי הלחם וחלקו מלחם הפנים: לפי שאין חולקין, קרבן כנגד קרבן (טס מ'). גם ביו"ט הסמוך לשבת, מלפניה או מלאחריה היו כל המשמורות שוין בחלוק לחם הפנים לפי שנתעכב עי"ז. חל להיות ביום שני או ביום חמישי, זאת אומרת שיום מפסיק בין שבת ליו"ט, משמר שומנו קבוע היה נוטל עשר חלות והמתעכב נוטל שתיים.

אין הן שוות בחובות הבאות שלא מחמת ירגל.

יג. הלויים.

הפקידם. השירה והשעירה. שתי עבודות אלה נחלקו על פי המשפחות:

אחדות מהן היו משוררים ואחדות - משוערים. משורר ששער ומשוער
ששורר אינו במיתה אלא באזהרה (ערכין יא ע"ט).

אין פוחתין טו"ב ליום עומדים על הדוכן ומוסיפין עד עולם.

הקטנים לא היו שרים בנבל ובכנור אלא בפה, כדי ליתן תבל בנעימה
(ערכין יג ע"ט).

במדבר היו הלויים נושאים כמשא ולא היו כשרים אלא מכן שלשים.
במקדש אינן נפסלין אלא בקול (חולין כד ע"א).

שוכרים. כב"א מקומות שמרו הלויים בבית המקדש: ה' על ה'
שערי הר הבית, ר' על ד' פנותיו מתוכו, ה' על ה' שערי העזרה, ר' על
ד' פנותיה מחוץ, אחד ללשכת הקרבן, א' ללשכת הפרכת ואחד לאצורי
בית הכפורת (מדות א, א מ' והסוף תמיד כו ע"ט).

חלק שני. מתנות כהונה. יד. בוללות.

מיני המתנות הנתנים לכהנים שונים באיכותם ובדרך ביאתם. כבר חכמי המשנה השתדלו לסדרם למיניהם ולסוגיהם. בית המדרש של ר' ישמעאל מונה עשרים וארבע מתנות ומחלקם למתנות גבולין, למתנות ירושלים ולמתנות המקדש. היוצא-מזה הוא בנוגע לכהנים המקבלים: קדשי מקדש מקבלים כהני המשמור בלבד. קדשי גבולין נתנים לכל כהן שהוא בטובת הנאה.

„עשרים וארבע מתנות כהונה נתנו לאהרן ולבניו: עשר במקדש ד' בירושלים ועשר בגבולין. עשר במקדש: חטאת בהמה, חטאת העוף ואשם ודאי, אשם תלוי, זבחי שלמי צבור, לוג שמן של מצורע, ומותר העומר, שתי לחם, לחם הפנים, שירי מנחות. ד' בירושלים: הכבירה הבכורים, המורם מן התודה ואיל נזיר, עורות קדשים, עשרה בגבולין: תרומה, תרומת מעשר, חלה, ראשית הגז, המתנות (זרוע לחיים וקנה), פדיון הבן, פדיון פטר חמור, שדה אחוזה, שדה חרמים, גזל הגר” (כרייתא מרי”ש חולין קלג ע”ב; ספרי ס’ קיט).

בכורים הם כקדשי גבול לדעת רבי יהודה, ונתנים לכל כהן שירצה בטובה. לחכמים הם כקדשי מקדש, ונתנים רק לאנשי משמר (ככורים ג, יב מ’; יבמות יג, ט).

ביהיר שונות המתנות בנוגע למשפט העונשין והנפשות.

המתנות (זרוע לחיים וקנה) חולין הן. קדשים קלים (זהו וזקן) נאכלין לכהנים: הן ונשיהם ועבדיהם, משא”כ קדשי קדשים: אינן נאכלין אלא לצבאי כהונה.

בת כהן שנשאה לישראל ומת ושבה לבית אביה, הרי חזרת ואוכלת בתרומה, אבל לא בקדשים (ינמות פז ע"ב).

סרים כהן מאכיל עבדיו בתרומה, אבל לא בקדשים (ינמות פג).

חרמי הכהנים כל זמן שהם בבית הבעלים, הרי הן כהקדש לכל דבריהם; נתנן לכהן, הרי הן כחולין לכל דבריהם (ערכין כט ע"ב).

הפריש פדיון פטור חמור ומת, ר"א אומר חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן; חכ"א אין חייב באחריותו אלא כפדיון מע"ש.

אנחנו סדרנו את המתנות לפי סוג הנכסים אשר הן נוהגות בהם: מתנות התבואה, מתנות המקנה, מתנות הקרקע, מתנות המקדש או מתנות הקרבן כגון מותר המנחות והעומר, חזה ושוק של הקרבנות וכדומה. את מתנות המקדש והקרבן אין הבעלים נותנים אותן ישיר לכהן ואין הם מתכוונים בהבאת הקרבן בראש וראשון לשם המתנות.

יש לשער כי אין הכהנים נחשבים בהן כזוכים מן הבעלים, כי אם כזוכים מנביה כאשר היא באמת דעת חכמי התלמוד.

באמת נקראים מתנות הקרבן, מותר הקרבן (כמו מותר העומר), שהרי אין הם אוכלים בקדשים כי אם הנותר מהמזבח. יש אמנם מתנות מקדש שאין מהם למזבח, כגון שתי הלחם ולחם הפנים, כלשון המשנה מנחות י, ב.

גם אם נאמר שהם כזוכים מן הבעלים, אין הבעלים נחשבים כנותנים: מעת אשר הסתדרו הכהנים למשמרות ואין קדשי הקרבנות נתנים רק לאנשי המשמר נמצא שאין לבעלים טובת הנאה בהם. משא"כ בשאר המתנות. על דבר טובת הנאה אם נחשבת כזכות בעלות השוה הספר הרביעי משפט הנכסים סעיף פו.

יש להזכיר עוד דבר המחלוקת בנוגע לפטר חמור. לדעת חכמים אחרים הרי הוא כבעלים, לפי שיש לו בו לאחר פדיון (קלוסין ג, ט; נזירות יא).

טו. תורת הנפשות במתנות הכהונה

פטרי חמורות שנמלו לו מבית אבי אמו כהן, מכיון שהפרישו קדשו ומעכבן לעצמן (נזירות יב; תרומות ו, ב).

נזל תרומה משל אבי אמו כהן ומת, משלם לעצמו לר"י, אבל לר"י
יחנן משלם לשבט (תרומות ו, א).
בנוגע לערי מגרש השוה הספר הרביעי, משפט הנכסים סעיף יח.
והראה סעיף טז.

ו. מתנות הקרקע.

טז. ערי מגרש.

אין הכהנים והלוים נוטלים חלק בארץ. מ"ח ערי מגרש נתנו
לכהנים ולוים.
על דבר תכונת הזכיה אשר לכהנים ולוים בערי המקדיש השוה
הספר משפט המדינה סעיף ל"ז.
הערים אשר נתנו להם נחשבות כתרומה והן כאחד מששים. בן לר"י
ישמעאל ברבי יוסי (מוספתא תרומות ה, ט). אבל קשה לכיין את המספר.
כהנים ולוים מקדישין לעולם וגואלין לעולם, בין לפני היוכל בין
לאחר היוכל (ערכין כו ע"ג).
כל זה בנוגע למ"ח ערי מגרש הכהנים והלוים. שדות אחוזה שנקדשו
ויצאו להם ביוכל ושדות חרם יוצאים ביוכל (מוספתא ערכין ד, טו, טז).
בתי ערי חומה של ישראל נגאלין עד י"ב חדש אחרי המכירה. עברו
י"ב חודש ולא נגאלו, הרי הם נחלמיין. בתי לוים אינן נחלמיין.
ישראל שירש בית מאבי אמו לוי ומכרו, אינו נחלט; רבי אומר
נחלט (ערכין ל"ג).
יתר הדינים בזה השוה ספר הרביעי, משפט הנכסים. סעיף יח.

יז. שדות אחוזה של הקדש היוצאות לכהנים ביוכל.

הקדיש שדהו הר"ז גאלה. לא גאלה וגאלה אחר והגיע יוכל, הרי היא
יוצאת לכהנים ביוכל (גאלה כזו, הרי היא יוצאת לאנו כיוכל). הכהנים נכנסין
לתוכה ונותנין את דמיה. בן דברי רבי יהודה; רש"א נכנסין ואינן נותנין;
ר"א אומר לא נכנסין ולא נותנין, אלא גקראות שדה רטושין עד היוכל השני.

חרמי כהנים כל זמן שהם בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם;
נתנן לכהן, הרי הן כחולין לכל דבריהם (ערכין כ"ט ע"א).

II. מתנות התבואה.

יט. בכורים.

נהגת המצוה. בכורים נוהגים כשכעת המינים האמורים בשבת הארץ
(ספרי דברים פ' ר"ט).

כל זמן שאין מובח אין בכורים (ספרי דברים פ' ט; מכות י"ו ע"א).

אין מביאין בכורים רק מא"י (כלים א' ו' מ').

הבכורים אחר מששים (בכורים ג, א יוסלמי).

תורת העונשין. הבכורים חייבין עליהן מיתה וחומש. אסורין לזרים
להם נכסי הכהן ועולין באחד ומאה ושעונן רחיצת ידים והערב שמש
(בכורים כ, א מ'; יכמות ע"ג).

כ. התרומה והמעשרות.

כא. נפשות תרומה.

הנכרי והכ"ז תרומתן תרומה. תרומת הנכרי תרומה לענין דמוע
זחיבין עליה חומש; ר"ש פוטר (תרומות ג, ה).

שותפות עם עכו"ם. ישראל ועכו"ם שלקחו שדה בשותפות, טבל
זחולין מעורבין זה בזה, דברי רבי; רשב"ג אומר של ישראל חייב ושל
עכו"ם פוטר (חולין ק"ה מ"ב).

אמנם ר"ש פוטר מתרומה ומעשרות ומתנות עניים בשדה שיש לעכו"ם
בה שותפות, כן בפאה (מו"ק קל"ט יט, ט), בעוללות (פאה ג, יח), ובבכורות
(בכורות ט ע"ב). השוה ג"כ דעת ד"ש בדברים אלה בספר משפט הנפשות
סעיף ל"ד.

שותפין שתרמו זה אחרי זה, ר"ע אומר תרומות שניהם תרומה; חכ"א
תרומת האשון תרומה; ר"זי דמי אומר אם תרם הראשון שעור אין תרומת
שניהם תרומה, (תרומות ג, ט) ור"ע אומר תרומת שניהם תרומה.

ישראל שלקח שדה מעכו"ם בכוריא, שיש לה שם כח להפקיע מירי

מעשרות, עד שלא הביאה שלישי חייב; לקח משהביאה שלישי, פטור; ר"ע מחייב על התוספת (חולין קלו ע"ב).

שליחות. הפועלין אין להם רשות לתרום חוץ מן הדרוכות: שמא יארע להם טומאה (תרומות ג, ט).

האומר לשלוחו צא ותרום, תרום כדעת בעה"ב; אם אינו יודע דעתו של בעה"ב, תרום כבינונות אחד מחמישים; פחת עשרה או הוסיף עשרה, תרומתן תרומה. נתכוון להוסיף, אפילו אחד אין תרומתו תרומה (תרומות ז, ז).

בב. הזכירה, קבולת ומכירה.

חוכר ומקבל. המקבל שדה בין מן העכו"ם בין מישראל ניתן לפניהם הל"ם.

המקבל שדה אבותיו מעכו"ם, מעשר וניתן לו, כן דברי ר' יהודה, משום קנס: שירחוק עצמו לפדותה.

החוכר שדה, אם מישראל תרום את חלק הבעלים, אבל אינו מעשר; רבי יהודה אומר אם נתן ממין אחר, הר"ז גם מעשר. אם מעכו"ם - מעשר וניתן לו (דמאי ו, א).

בין כהן ולוי ובין ישראל. כהן ולוי שקבלו שדה מישראל, כשם שחולקים בחולין כך חולקין בתרומה; ר"א אומר המעשר שלהן: שע"מ כן באו (דמאי ו, ט).

ישראל שקבל מכהן ולוי, המעשרות לבעלים. ר' ישמעאל אומר - הקרהגו שקבל שדה מירושלמי, מע"ש של ירושלמי (דמאי ו, ט).

כהן שמכר שדה לישראל ע"מ שהמעשרות שלו, המעשרות שלו; אין לבנוי במעשרות כלום. השוה דיני תנאים בספר החמישי סעיף נו וסעיף קל.

כג. מקום נהיגת מתנות התבואה.

תרומה ומעשרות, בכורים, ערלה וחלה הם מן המצות התלויות בארץ.

פירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה. לר' יהודה חולקים בזה ר"ע ור"א: לר"ע חייבין ולר"א פטורין (הטוב קדמות סעיף).

פירות א"י שיצאו לחו"ל ר' אליעזר מחייב ור"ע פוטר וכן לפי המשנה של ר"מ, חלה ב, א.

ספינה, עפר חו"ל שבא בספינה לאי חייב במעשרות ובשביעית; ר' יהודה אומר רק ספינה גוששת חייבת (להלן ב, א).
אילן העומד בחו"ל ונוטה לארץ או עומד בארץ ונוטה לחו"ל, הכול
הולך אחר העיקר (השוה מכות יג).

סוריא, ישראל הקונה קרקע בסוריא חייבת במעשרות ובשביעית
מדבריהם. עכו"ם הקונה שדה בסוריא, אינה חייבת במעשרות: לפי שיש
קנין לנכרי בסוריא להפקיע מדי מעשרות ושביעית.

קנה שדה מעכו"ם עד שלא באה לעונת מעשרות חייב, משבאה לעונת
מעשרות פטור; רבי אומר נותן לפי חשבון, זאת אומרת לפי המדה שגדל
ברשותו (אולי סוכן רבי על הקונה עד שלא בא לעונת מעשרות, שאינו נותן על
המעט הזה).

השיטה, דרכו של רבי ללכת אחרי חשבון החלקים מתגלה גם במקום
אחר, כמו בבעלי חוב רבים ואין כדי גביה לכל אחר. לדעתו גובה
כל בע"ח מספר אחוזים שכולל חובו על פני חובות האחרים (כמונת נג ע"א
תוס' ד"ה רבי אומר).

קנה פירות ולא קרקע, פטור בין הגיעה עונת מעשרות בין לא הגיעה,
כן לרשב"ג (מעשרות ה, ג).

ישראלים אריכי עכו"ם בסוריא, שאין להם חלק בקרקע, פטורים
במעשרות ושביעית. כן לר"ג בנגוד לר' אליעזר (להלן ד, ג מ"ו, ר' יוחנן מעמיד
בהכריזי בתי אבות).

מכויב ולהלן פטור מדמאי (דמאי א).

בנוגע לנאמנות בסוריא השוה (דמאי ו, ז).

כד. מיני התרומות והמעשרות.

תרומה גדולה, נתנת מן המוקף (א, ג).

אין תרומין לא במדה ולא במשקל ולא במנין (תרומות א, ד מ')

שעור תרומה עין יפה אחד מארבעים (לכ"ט אחד משלשים), הבינונית אחד
מחמישים, הרעה אחד מששים (ד, ג).

המרבח בתרומה, ר' אליעזר אומר אחד מעשרה כתרומת מעשר;
יותר מכאן, הרי הוא כמדומע בתרומה וטבל ולכן יעשנה תרומת מעשר על
מקום אחר (כן לתני ר"ס); ר' ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה;
ר' טרפון ור"ע אומרים עד שישיר שם חולין (תרומות ד, ז).

תרומת מעשר. הלוי תירם הרומת מעשר, בעל הבית שתירם מה שעשה עשוי (כן לר' יוסי התנא תרומות א, א קרוז לסוף; תוספתא פנ).

נתרמת שלא מן המוקף (תרומות א, ב; ספא; ב, א).

מעשר ראשון. שנה ראשונה אחר שמיטה - מעשר ראשון, שנה שניה מעשר שני, שלישית מעשר עני.

מעשר ראשון. מותר לזרים; לדעת ר"מ אסור לזרים (יבמות עד ע"א). נאכלו אפילו בקבר (ספרי במדבר פ' קנז; דברים פ' קט; ירושלמי מע"ט, פרק ה).

תרומה לכהן ומעשר ללוי, דברי ר"ע; ר' אלעזר בן עזריה אומר לכהן (התלמוד מניח: אף לכהן).

מפני מה קנסו לזרים במעשר? פליגי בה ר' יונתן וסביא: חד אמר מפני שלא עלו בימי עזרא וחד אמר מפני שיסמכו עליו כהנים בימי טומאתן (יבמות פ"ח).

כדעת ר"ע כן דעת רבי יהושע בן חנניה (מע"ט ה, ה). כדעת ר' אלעזר בן עזריה כן דעת רבי שמעון בן אלעזר (כתובות כו).

סתם התלמוד מסיק במקומות אחרים כי לאחר קנס עזרא אין המעשר נתן כי אם לכהן בלבד (כתובות כו ע"א).

קורות המנהג בנתינת מעשר ראשון. אמר רבי יוסי בשם ר' תנחום ברבי חייה בשם ר' יהושע בן לוי: כראשונה היה מעשר נעשה לשלשה חלקים: שליש למכרי כהונה ולויה, שליש לאוצר ושליש לעניים ולחכרים שהיו בירושלים. אמר רבי יוסי בר רבי בון: מן הדוה סליק למדון בירושלים עד תלת איגרון הוה יהב מדיליה, מכאן ואילך משל אוצר. משבא אלעזר בן פחורא ויהודה בן פכורה היו נוטלין אותן בזרוע ונהיתה ספיקה בירו, בידי יוחנן כהן גדול, למחות ולא מחה, והעביר הודית מעשר, וזו לגנאי (מעשר שני ה, ט; סוטה ט, יא).

בימי ריב"ל בקשו להמנות שלא ליהן מעשר לכהונה, אמרו מי יכנס ליעד? ריב"ל המסייע ללזים. נכנס וסיע לכהנים. אמר: בעשרים וארבע מקומות נקראו כהנים לזים.

מעשר שני. מע"ש הוא מעלה לירושלים ואוכלו שם. דיני מע"ש (כמו כן דיני כרס רנטי) מקומן איפוא ג"כ במשפט המדינה בהיותם כוללים בעקר חוקים השואפים לרכז את החיים בירושלים, מרכז המדינה. השוה שם סעיף יז. אמנם גם בכורים נהבאת מקם ודומים הם למעשר שני. השוה אמנם דעת ר"ש בכורים ב, ב מ'.

קדושה נהנת בתבואת מעשר שני. הקדושה מתחללת על הכסף ועוברת עליו, כמו כן נאמר שאין הקדש חל על מע"ש (סקלים נ, ז; ערכין כט), וזה לאות כי נחשב הוא כדבר קדושה שאין קדושה אחרת חל עליו. דינים אלה מקומם במשפט ההתחייבות בהקדש.

כרם רבעי. כחולין הוא לכית שמאי. אין לו חומש ואין לו בעור, יש לו פרט ועוללות (פאה ז, ה מ').

כנוגע לרבעי באילנות השוה שנויי דעות (נכרכות לה), בעלות. רבי'ש לרבי יהודה ולריה"ג נטע רבעי כנכסי בעלים הם (פאה ז, ה לרי' יהונן; קדושין נד). בדרך כלל יש לדון על הדבר כעל נכסים שאין לבעלים עליהם רק זכות מונבלת ומצומצמת. השוה הספר הרבעי, משפט הנכסים, חלק חמישי.

ארץ ישראל. לא נתחייבו ישראל כנטע רבעי אלא לאחר ארבע עשרה שנה שכבשו ושבע שחלקו (פאה ז, ה; קדושין מ').

הפדיון. הפודה מע"ש שלו מוסף חמש; של אחרים - אינו מוסף חומש.

אשה הפודה מע"ש של בעלה מוסיפה חומש; רשב"א אומר משום ר"מ אינה מוסיפה חמש (תוספתא מע"ש פ"ד; קדושין כד ע"א. לרבא, המעמיד את הכרויהל באשה שנפל לה מע"ש, עטס ר"ג הוא לפי שמע"ש ממין נכונה הוא ואין הכפל וכה. כו זכרו הוא בלחור, השוה כיחוד קדושין ה, נ).

כה. השנים.

שנה ראשונה מעשר ראשון, שנה שניה מעשר שני, שנה שלישית מעשר עני.

תבואה הולכין בה אחרי הבאת שליש.

ירק שעת לקיטתו עשורו. באילנות הולכין אחרי חנטה. אתרוג כאילן הוא לענין ערלה ורבעי והולכין בו אחרי חנטה וכן לענין בעור שביעית. אבל בירק הוא לענין מעשרות; ר' אומר שוה לאילן לכל דבר (נכורים נ, ד מ' וע"ש ירושלמי; רכותיו נמנו ונמרי אתרוג כשעת לקיטת עשור, למעשרות ולשביעית).

השוה ר"ה יב; יד.

כותח שורעו לזרע מתעשר לשעבר, לירק - מתעשר לשנה הבאה (מעשרות ד, ז).

שדה שהביאה שלישי ביד עכו"ם ומכרה לישראל, והרי הישראל חייב במעשרות התוספת לחכמים, אחר שנת השליש הוא מעשר.

הערה. יש להשוות בענין זה דיני שביעית ועומר התלויים ג"כ בשנה קבועה:

הביאה שלישי לפני שביעית כונס אותה בשביעית, לר' יונתן בן רבי יוסי, כנגוד לר"ע הסובר שספחים אסורים (מעשרות ה, ג).

הביאה פחות משליש לפני שביעית, אסורה משום ספחים ולא חלה עליה קדושת שביעית (שהרי גדלה כנר לפני שביעית), הביאה פחות משליש בשביעית, מותרת בשמינית משום ספחים וחלה עליה קדושת שביעית.

כלל: לענין אסור ספחים הולכים אחרי שלישי, לענין קדושת שביעית הולכים אחרי עשבים (מעשרות ה, ג).

השרישה התבואה קודם לעומר, העומר מתירן (הלה א, א מ"א).

כו. שעורי הנתינה.

בתרומה, תרם מששים ואחד, הרי הוא תרומה ויחזור ויתרום; ר' יהודה אימר תרום הוא את החסר שלא מן המוקף (תרומות ד, ג).

דומה לזה נאמר בפאה: נותנין פאה מתחלת השרה ובלבד שיתן בסוף בשעור, כן דברי ר"ש; רבי יהודה אימר אם נותן בסוף קלח אחד, די (פאה א, ג).

השעור וההוספה. נתן את השעור ואח"כ הוסיף, אין להוספה תורת נתינה, כי אם משום הפקר.

דעת ר' יוחנן שלעולם הוא מוסיף והולך אם לא התכוון לפמור בנתינה הראשונה.

בפאה. כן דעתו בפאה (פאה א, ג).

בתרומה, וכן בתרומה: תרם ועלה בידו אחד מששים, תרומה; חזר זהוסיף חייב במעשרות; אמר ר' יוחנן אם לא התכוון לפטור את כריו (כשעור אחד נשטף) הרי מוסיף אחת על אחת (תרומות ד, ג), אמנם לר"ל תוספת תרומה חייבת במעשרות.

שיטת הגלילים. גם בכתיבה דעת הדרומים שעקר הכתיבה והתיספת שני דינים להם, וכנראה רוח אחד חודר שתי המחלוקות האלה: בכתיבה ותרומה.

בחגיגת יו"ט. היו לפניו עשר בהמות והקריב חמש ביו"ט, המותר
דוחה ליו"ט האחרון: שלעולם הוא מוסיף והולך עד שהוא אימר: אין
כדעתי להוסיף עוד, כן לר' יוחנן. אבל לר"ל וחוקיה יצא ידי חובתו בה'
הראשונות ואין האחרות רק משום נדרים ונדרות ואין קרבנות ביו"ט (פאה א, א).

כז. חוג הפירות המחויבים.

כל תבואה היוצאת מן השדה חייבת במעשר מה"ת.
ירקות הם מדרבנן (לאיסי בן יהודה מעשרות א, א; והסוה ת"כ נהקתי).
מעשר פירות האילן מה"ת הוא, כן לירושלמי מעשרות א, א.
אבל לבבלי הוא מדרבנן (נרכות לו ע"א; נדרים נה; ר"ה טו; ביצה ג
ע"ג). בבכורות נד ע"ב נאמר שרק דגן והירוש מה"ת, אבל שאר המינים
מדרבנן ואפילו קטניות (והסוה רש"י כמות כה ל"ה ואיכ"א).

רמז לזה נמצא בדין דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניות ושאר
מי פירות של תרומה, שלר"א כתרומה הן לחייב קרן וחומש, ולר"י פטור
(תרומות יא, ג מ'). כברייתא שם נאמר מפורש ר' יהושע פוטר דבש תמרים
ממעשרות.

אמנם בנוגע לתמרים בעצמם אין פה מחלוקת.

והשוה חולין קב ע"ב.

מינים גריעים. חרובי שיטה וצלמונה וחרובי גדידה אינם מה"ת (מעשרות
א, א; ר"ה טו ע"ב; רמב"ם מע"ש א, ג; מעשר א, טו).
כמהין ופטוריות פטורין ממעשר: שאינם נורעים ומצמיחים (מעשרות א,
א לר' יוחנן).

נאכלים. רק דברים הנאכלים מתעשרין. ולכן זרעוני גינה שאינם
נאכלין כגון זרע בצלים, לפת וצנונות פטורים ממעשר.

תחלתו אוכל ואין סופו אוכל. קיים ירק זרע, הרי הוא פטור;
קיים מלאה של אכרוע (ערונה?), במלה דעתו אצל כל אדם (א, א).

תחלתו אינו אוכל וסופו אוכל. כגון פירות מרם התכשלו ולכן:
התאנים מחויבים כמעשרות משיבחי'ו, הענבים משהבאישו, הרמונים משימסו....
התבואה והיתים משיכניסו שלישי (א, ג).

בנוגע לירקות (הסוה א, ג).

כה. עונת מעשרות גורן למעשרות.

עונת מעשרות. משהגיעו לכלל אכילה בא זמנן למעשר ואסור לאכול מהן אכילת קבע, אבל מותרין באכילת ארען.

ארעין. המקלף בשעורים, מקלף אחת אחת ואוכל; קלף ונתן לידו חייב (מעשרות ד, ג).

גורנו למעשר. נגמרה מלאכתן, אסור לאכול מהן גם אכילת ארעין בתבואה. משימרח; ואם אינו ממרח - משיעמוד ערימה.

הממרח כריו של חברו, ר' יוחנן אמר נטבל; ר"ל אמר לא נטבל (מעשרות ה, ג).

בפירות. קשואין ודלועין משיפקיפו; לא פקס - משיעמוד ממנו ערימה אבטיח משישלק; לא שלק - משיעשה אותם מוקצה (טמאים בטורות) אין פקס.

ירק הנאגר משיאגרו, זאם אינו אוגרו - משימלא את הכלי... (א, ט).

המקח. המקח קובע למעשרות לאסור אכילת ארעין. אין המקח קובע כי אם בלוקח פירות תלושים (מעשרות ה, ג, ד, ג).

ראית פני בית. אין חייב מעשר חל מהית' כו' אם בראית פני בית. נלכין אם התכוון בכל אלה להוליכם לביתו ולא לשוק, אוכל מהם ארעין עד שיגיע לביתו.

חצר. חצר קובעת בדבר שנגמרה מלאכתו וזו חצר צורית שהכלים נשמרים בתוכה; ר"ל אומר כל שאחד פותח ואחד נועל; ר' נחמיה אומר כל שאינו בוש לאכול בתוכה... (ג, ז).

חצר בית שמירה. גם היא טובלת; לר' יוחנן הר"ז מהית' (ד, ט).

האור. בשיל ושלוק טובל.

מלח. מליחת הטבל טובלת. הפרשת תרומה. הפריש תרומה גדולה, הר"ז טובל. תרומה קובעת אף בדבר שלא נגמרה מלאכתו, כן לר"א בנגוד לחכמים (מעשרות כ, ז).

שבת טובל. לר' יוחנן גם אם לא לקט לצורך שבת (ד, ז).

חצר נלמדת מבית ובית טובל מהית' (כן לרש"י ג, ז).

וכן דעת ר"ל בחצר בית שמירה (מעשרות ד, ט) בנגוד לר' יוחנן.

שיטה. לדרומים הוא מהית'.

העובר ממקום למקום וטבלו עמו אינו נקבע, אלא בבית שהוא הולך
שם; ר"מ אומר עד שמגיע למקום השביתה (מעשרות כ, ז מ').

כפ. היחס בין המתנות אלה לאלה.

כל הקודם את חברו חברו מתחייב בו ולא הוא בחברו (פאה ספ"א ירושלמי).
אמנם יוצא מן הכלל תרומה גדולה ביחס לבכורים לדעת ר' יוחנן.
ולכן אם לא הפריש בכורים במחובר כפי הדין, אלא לאחר המרוח, פטור
מתרומה גדולה (ע"ט).

לעולם היא נותן משום פאה עד שימרח ופטור מן המעשרות (פאה א, ה מ').
לקט שכחה ופאה פטורים ממעשר.

לקט שכחה ופאה חייבין בחלה (הלה א, ג מ').

בספקות (הסוה מחלוקת ר"א והכמים פאה ה, ז מ').
הערה. וכן נאמר בספק בכורה נאכל כמומו לבעלים: חייב במתנות
(נכורות י"ז ע"ב מ'); ר"י יוסי פוטר.

אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים, אחד לו ואחד לכהן
וחייב במתנות (שמא שלו חולין); ר' יוסי אומר כל שהלופיז ביד כהן, פטור מן
המתנות (נכורות י"ז ע"ב).

המתנות בשביעית. בהמת שביעית חייבת במתנות (לר"י נכורות י"ז ע"ב).
אם הוא מטעם הפקר ב"ד (הסוה לר' יוסי ור"ל פאה ה, א).

ד. משפט הפרשה (התחייבות).

מעות. תרם קשיח ונמצא מרה, אכטיח - ונמצא סרוח, תרומה ויחזור
ויתרום (תרומות ז).

מעות פה. התכוון לומר תרומה ואמר מעשר, מעשר ואמר תרומה,
לא אמר כלום עד שיהא פיו ולבו שוין (תרומות ז, ד).

ההפרשה. לא סיים התרומה. הלוקח יין מבין הכותים בערב שבת
אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש, הרי תרומה ועשרה מעשר... והשעה
מע"ש ומיחל ושותה מיד; ר' יוסי ור"ש אוסרין: שמא תבקע הנוד (דמלי ז, ד).

האומר תרומת הכרי הוה בתוכו ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר זה בתוכו, ר"ש אומר קרא שם; חכ"א עד שיאמר בצפוננו או בדרומו (תרומות ג, ג).

לא סיים החולין. אמר הר"ז תרומה על מה שאני עתיד לאכול, משאכל הר"ז תרומה למפרע. (דמאי ז, ג; תרומות ד, ז). נשרפו הפירות התרומה בטבולה (לנירסת הנר"א): שהרי לא באו לכלל אכילה (תרומות ד, ז). נאכלה התרומה לפני אכילת החולין או הפרשתן, אין החולין מתקנים.

מקצת מהאוצר ורא סיים. הפריש סאה למעשר ונתנו לבן לוי, הר"ז מפריש חולין כפי השעור ואוכלין ואינו חושש שמא נאכלה התרומה (כן לר"מ כנגוד להכמים).

בלבול התרומה. אין מביאין תרומה לא מן הגורן לעיר ולא ממרבר ליישוב; אם אין שם כהן, שוכר פרה ומביאה מפני הפסד התרומה (חולין קלד ע"ב), ונוטר דמים מן השבט (דמאי א, ז).

כהנים ולויים המסייעים בבית הגרנות, אין להם לא תרומה ומעשר, ואם נתן הר"ז חלול... תרומתן אינה תרומה ומעשרותן אינן מעשר והקדישן אינו הקדש (דמאי ז, ז).

ההתחייבות. אמר ישראל ללוי כור מעשר יש לי בידך, הרי הוא יכול לחזור ואין לו עליו אלא תרעומת (תרומות א, א לרי' יוחנן כסס ר' ינאי והסוה כ"מ מט ע"א כנזייס).

מכירי כהינה. נחשבין הן כמחוקין (הסוה ניחוד כ"ב קכ"ג ע"ב תוס' ד"ה הכא).

בשבת ויר"ט. אין מוליכין חלה ומתנת לכהן ביו"ט בין שהורמו מאמש ובין שהורמו מהיום; כ"ה מתירין. היו למודים לאכול בביתו. מותרין (דמאי ד, ג).

תנאים בתרומה. התורם את הבור ע"מ שתעלה שלום, הר"ז כוון: שלום מן השבר, שלום מן השפיכה; רש"א אף מן הטומאה (טבול יוס ד, ז' מ').

לא. תורת העונשין.

לב זמן המצוה.

המשהה טבלו עובר על כל תאחר (סקלס ג, א). בעור המעשרות. מקץ שלש שנים, כערב יו"ט הראשון של פסח של

רביעית ושל שביעית היה בעור תרומה, תרומת מעשר ומעשר ראשון וענו נתנו לכהנים, לויים ועניים. בנתינה זו יצא ידי בעור. מעשר שני אוכלי בירושלים ומאבד המותר. בכורים נותנם לכהן והכהן אוכלם ומאבד המותר; רש"א אין בעור של אכילה ואבוד בבכורים, אלא נותנם לכהן ויצא כבתרומה (מע"ט ה, ו מ' וע"ט ר"ט).

במנחה ביו"ט האחרון היו מתודים בערתי הקדש מן הבית - זה מעשר שני ונטע רבעי, נתתיו ללוי - זה מעשר לוי, וגם נתתיו - זו תרומה... (מע"ט ה, י מ').

יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר (שם ה, טו).

לג. אכילת טבל ותרומה לזר.

אכל פירותיו טבלין, וכן בן לוי שאכל מעשרותיו טבלין, הר"ז פטר מהשלומין (חולין קל ע"ט).

אסור לזר לאכול תרומה בין טהורה בין טמאה, בין באכילה ובין בשתיה וסיכה.

אכל תרומה במזוז משלם את הקרן בלבד. התשלומין חולין הן והכהן יכול למחלם (תרומות ז, א).

כהן מאכיל לאשתו ולעברו ולשפחתו. כהן שקנה עבד ולישראל בו שותפות, אפילו אחד ממאה אינו מאכילו (תרומות ס"א).

תכונת העברה. באכילת התרומה יש בה מצד גזל השבט ומצד אסור זרות.

האוכל תרומת שונג משלם קרן וחומש; אכל לחומש, משלם גם עליו חומש.

מהות עונשי קרן וחמש. קרן - לבעלים, חומש - לכל כהן שירצה. הקרן הוא מצד אסור גזל והחומש מקביל לאיסור זרות (כן כנראה לר"מ, סיין למטה).

מחילה. אם רצה הכהן למחול, אינו מוחל.

הפריש כבר לקרן וחומש, הכהן יכול למחול (לראב"ט לירושלמי ז, א). נתן לכהן, הכיל מודים שיכול למחול.

סגולת התשלומין, משלם הוא חולין מתוקנים והם נעשים תרומה. תשלומי תרומה הרי הן כתרומה לכל דבר אלא שגדוליהן חולין (ו, א לר' הניגא). תשלומי תרומה מתנתם מקדשתן ולא הפרשתן, כן לרבי; ראב"ש אומר אף הפרשתן (ספרא לויקרא כב, יד; תרומות ו, א).

מקרים מורכבים. שתי רשעיות. גנב ואכל תרומת הקדש, הרי הוא משלם קרן אחד ושני חומשים, ואין הוא משלם כפל: שאין כפל להקדש. יש בו כזית ואין בו שוה פרוטה, הרי הוא משלם להקדש (כן לר' ינאי תרומות ו, ב; לאכל שאלו פהיס (ב)).

גנב תרומה ולא אכלה, משלם כפל; אכלה, משלם כפל וחומש (הקרן הראשון הוא מלד הנגבה והאכילה גם יחד ויש בו קדושת תשלומי תרומה, השני מלד כפל).

תורת הנפשות. האכיל את פועליו או אורחיו תרומה, הוא משלם את הקרן והן משלמין חומש (כן לר"מ ו, ב מ') וחכ"א הן משלמים הכול והוא משיב להם דמי סעודתן.

גנב והאכיל לאחר, האחר משלם קרן וחומש והוא יצא ידי חובתו (תרומות ז, ב).

האכיל לבניו הקטנים ולעבדיו, משלם קרן ולא חומש.

בת כהן שנשאת לישראל ואכלה תרומה, אינה משלמת חומש. נשאת לפסולים משלמת קרן וחומש: שהרי היא כורה, כן לר"מ. כנגוד לחכמים (תרומות ז, ב).

התשלומין. אין משלמין רק מדבר הראוי להיות קודש ולא מלקט, שכחה ופאה. אין משלמין רק ממינו על מינו, כן דברי ר"ע; ר"א אומר משלמין ובלבד מן היפה על הרעה (ו, ב - ג).

לד. ספקות ותערובת

תרומה שנפלה לחולין הרי היא מרמעת אותן. תרומה עולה באחד ומאה (כין הכול מאה ואחד), דברי ר"א; ר"י אומר כמאה ועוד, ועוד זה אין לו שעור; ר' יוסי בן משולם אומר קב למאה סאה וקב (תרומות ז, א).

שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין, שנפלה סאה של תרומה לאחת מהן ואינו ידוע לאיזו, הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה (תרומות ז, ב): שלא לקלקל את החולין.

שתי קופות של חולין אחת טמאה ואחתטהורה, אני אומר לטמאה, נפלה.

וכן באחת מדומעת ואחת אינה מדומעת, אחת יש בה כדי להעלות
ואחת אין בה כדי להעלות.

תערוכת עיי-בישור. הולכים כזה כנותן מעם. אם יום אם
יהר הדינים כזה שייכים למקצוע איסור והיתר והשוה פרק י - יא
תרומות; מעשרות ה' ג.

לה. זריעת תרומה.

אסור לזרוע תרומה זרע, קונפין אותו: אם בשוגג יופך אם במזיד יקיים.
גדולי תרומה גדולי תרומה בחולין הן לכל דבר אלא שאסורין
לזרים מדבריהם, ולכן חייבים בלקט שכחה ופאה; עניי ישראל מזכרין
אותו לעניי בהנים, אמנם זרע, קלחיו אעפ"י חסות זרעו
גדולי גדולין חולין, אם אין זרעם בלה, הרי הם אסורין עד גזון
הרביעית ולא עד בכלל (ר' יוסטן ט, ב).

גדולי טבל ומעשר ראשון חולין, מלבד ברכה שאין זרעו בלה.
אין גדולי היתר (המלן מליסור) מעלין לאסור, בין לר' יוחנן כנגוד
ר' ינאי (תרומת ספ"ו).

וכן ר' יוחנן במעשר: בצל שעקרו ועשרו וחזר ושתלו, מכיון
שהשחיר מתעשר לפי כולו: לפי שהגרל אח"כ מעלה ומבטל לחולין
(פניעות ו' ג; נדרים נט).

בספק דמוע, נפלה תרומה לאחת משתי קופות, זרע אחת מהן, פטור
זה שניה להגבי בת כתרומה; זרע אחר לשניה, פטור; זרע אחת לשתיהן, הרי
הם אסורין בדבר שאין זרעו בלה.

אם משנקצרה הראשונה זרע לשניה, מותר: שאין תלוש ומחובר
נעשים הוכיח זה לזה (ו' ג מ' וירושלמי).

ספיקות בזריעה. זרע מאה ערוגות תרומה ובצדן אחת של חולין
ולא זרע איוה, כולן מותרין. שיש חסות לא יזעה יאז מוזיח
דמוע אז: חסות הוא, יאסור, חסות לא יזעה מא חסות; יאסור
לזרוע תרומה.

שמירה. היסח הדעת. חייב אדם לשמור את התרומה את השומאה;
הסיח דעתה ממנה, הרי הוא נפסלת (פסחים לד; תרומות ספ"ח).

אסור לטמאות את התרומה.

אם בין כך ובין כך עתירה היא להטמא, כגון חבית תרומה בנת העליונה שנשברה וחולין טמאין מתחת, מותר לו לסלקה בידים טמאות, ולשונו של ר' יהושע בזה: לא זו היא תרומה שאני מזהר עליה מלטמאה (תרומות ט, ד מ').

ספקות. תרומה תלויה. אסור לטמאות או להסב טומאה לתרומה תלויה.

ולכן חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה, ר"א אומר אם היתה במקום תורפה יניחנה במקום מוצנע; ר' יהושע להפך: למען תטמא ותשרף; ר"ג אומר אל יחדש בה דבר (תרומות ט, ד מ').

שתילי תרומה שנטמאו ושתלן, טהרו מלטמא, ובלבד שיגום את האוכל. מה שגדל אח"כ מותר באכילה (מ, נ).

אופן אכילת תרומה. אין מאכדין תרומה, אסור להמעיטה. ולכן כל השתמשות שלא לשם אכילה אסורה. יתר דיני אכילה ושתיה השוה פרק יא תרומות.

הפרי והרב"ש. השוה יא, ב.

השמרים. תרומות יא, ד.

התארחות כהן וישראל. דינים רבים הוקבעו לכלכלי היחס בין ישראל וכהן ביחוד בנוגע לשמן שרפה (שמן תרומה שנמאה העומדת לשרפה). ביותר הוצרכו לתקן דינים מיוחדים במקום שכהן וישראל שותפין הם (השוה פרק יא).

לו. עמי הארץ בתרומה. דמאי.

חשודים עמי הארץ על תרומה מעשר, מעשר ראשון ומעשר עני.

דמאי. הבואת עם הארץ נקראת דמאי, זאת אומרת: דא מאיז

נפשות. תנר. הלוקח מן התנר בכ"מ דמאי (דמאי ג, א מתוספתא).

בני בית. הוא נאמן ואשתו אינה נאמנת, לוקחין ממנו ואין מתארחין

אצלו; אשתו נאמנת והוא אינו נאמן - מתארחין אצלו, אבל אין לוקחין ממנו

(דמאי ג, ב נסיף)

תערובות. נתערב לו שלו בשל ע"ה, אפילו שלו אחר ושל ע"ה
מאה חייב לעשר את שלו (דמאי ו, ה מ').

חבר וע"ה שכצרו לתוך גת אחת, החבר מעשר את חלקו בכל מקום
(דמאי ו, ה).

גורת העברה בדמאי, לא ימכור אדם פירותיו משבאו לעונת
מעשרות למי שאינו נאמן (מעשרות ה, ב).

אין אדם רשאי למכור דמאי, וכן לא ישלח לחברו דמאי (ג, ג מ'),
נחתומין לא חייבו אותן להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה, אבל לא
מע"ש. חנונין אינן רשאים למכור דמאי, משפיעין במדה גסה, כגון סיטוניות
ומוכרי תבואה שמשכירין מעט, מותרין למכור דמאי (ג, ד וע"ה).

המוציא פירות בדרך ונמלך לאכלן ונמלך לחצניע, לא יצניע עד שיעשר.
לקח ירק ונמלך להחזיר, לא יחזיר עד שיעשר (דמאי ג, ב מ').

אם יש למצוא עילה, לתלות ולאמור שלא יאכלם טבל, מותר למכור
לו, כן לב"ה (דמאי ו, ה לפירוט ר' יוחנן).

מא. חלה.

מיני הדגן. חמשה דברים חייבין בחלה: החטים השעורים, הכוסמין,
שבולת שיעל והשפון, ריב"ג קרמית חייבית בחלה והיא באה לירי מצה
וחמץ (חלה א, א).

צרוף. מצטרפין זה עם זה (חלה א, א מ').

שעור העיסה. חמשה לוגין חייבין בחלה. הלוג הוא ריבע הקב וזו היא
שנאמר חמשת רבעים. הן ושארין וסוכן ומורסנן מצטרפין. ניטל מירסנן
מתוכן וחזר לתוכן, אינן מצטרף (חלה ב, ג; א, ג; עדיות פ"א).

שעור החלה. האומר גורני חלה, לא אמר כלום עד שישיר מקצת
(פכ"ה מ').

אחד מעשרים וארבעה. נחתום העושה למכור בשוק - אחד ממ"ד,

מצב התבואה. נקצרה טרם הביאה שלישי חייבית בחלה; ר' אלעזר
פוטר (חלה א, ג).

שעת הובתה. חטים משתנגלגל; כשעורים משתמטם (ג, א).

מפריש חלתו לחם. הפריש קמח אינה חלה (מ"מ כיון שנקראו סם חלה על הקמח, הרי הוא אכור לזרים לרבי יהושע, ב, ג).

הלחם. רק הנקרא לחם חייב בחלה ובוה מועטת מרת חלה ממדת מעשרות. ולכן פטורין הנלושין ברבש והם הרובשנין, הסופגנין וחלת המשרת (אג, מ').

כל שהאור מהלך תחתיו אינו לחם, כי אם מעשה מחבת (לר"ל כנגוד לר' יוחנן, א, ג).

עיסה שתחלתה סופגנין (כלולה רכה) וסופה סופגנין פטורה מן החלה. תחלתו עיסה ונמלך לעשותה סופגנין או להפך, חייבת בחלה (א, ז).

המעיסה והחליטה, נתן מים חמין לתוך הקמח, וזו היא המעיסה, ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין; נתן קמח למים חמין, וזו היא החליטה, ב"ש מחייבין וב"ה פוטרין (חלה א, ד מ).

משפטי העונשין. החלה חייבין עליה מיתה במיור וחומש בשוגג (חלה א, ו מ').

אוכלין מן החטים עד שעת גלגול (הוא שעת גמר מלאכה בחטים, ג, א מ').

מב. מתנות התבואה בקרבנות.

כל הדינים הסובבים על המניע לכהנים בקרבנות תבואה, כגון במנחות ובנסכים, מתבארים הלאה, וכספר משפט המקדש.

מתנות המקנה.

מג. ראשית הגז.

מקור החיוב. כנראה יש קשר בין חיוב זה ללבישת בגדי כהונה. הגז משמש לכהנים לטווי בגדי כהונה. ולכן אין ראשית הגז נוהגת רק ברחלים ולא בעזים, וכן אינה נוהגת בכבשים שצמרן קשה, וכרברי ריב"ל: דבר הראוי לשרות (קלו ע"א).

שורת פורת. בהמת שותפים חייבת בראשית הגז; ר' אלעי פוטר (הולין קלה ע"א).

וכן פוטר בכבוד (הולין קלו ע"א).

היקף א"י. מן הכיוב ולהלן פטור מן הדמאי, זאת אומרת גבול שבכשר
עולי בבל (דמאי א, ג).

הובחות. היו נכרים שהם פירות א"י, הרי הם מתעשרין בכל טקום,
כגון הדבילה והתמרים והחרובין... (דמאי ב, א).

לא נתנו החכמים היכר לפירות אם הם מא"י על פי טעמם, ריחם
ומראיהם ומחירם, אלא אחר הריך (דמאי ב, ז ע"ש).

דברים שלא גזרו עליהם דמאי. לוקח לזרע ולכהמה, למלאכה.
חלת עם הארץ, המדומע והלקוח בכסף מעשר ושיורי מנחות (דמאי א, ג מ').
דברים שרגילים לבוא מן ההפקר. כגון שיתין והרמון, כנות שוח
ובנות שקמה ונובלות התמרה... (דמאי א, א מ').

לח. הקולות בדמאי.

סדר ההפרשה. הקדים מעשר שני לראשון, אין בכך כלום (דמאי א, ד מ').
נחשב כדבר מותר. מערבין בו, טשתפין בו, מכרכין ומזמנין עליו
(דמאי א, ד מ').

פדיונו. הפודה מע"ש על דמאי, אינו מוסף חומש.
מחליין אותו כסף על כסף וכדומה ונחושת על פירות. אין לו בעור,
קדושתו. נאכל באנינות. מאבדין את מעוטו כדרכים (דמאי א, ג מ').
דמיעו. תרומת מעשר של דמאי שנדמעה אינה מדמעת אם חורה
שלא למקומה, כן לר"א : רש"א גם במקומה אינה מדמעת (דמאי ד, א).

האכלת עניים ואכסניא. מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא
דמאי ; ר"ג היה מאכיל את הפועלין דמאי (דמאי ב, א מ').

הערה. לפי דעת הגר"א משונה שימת הבבלי מהירושלמי : לפי
הירושלמי צריך בעה"ב להודיע לעני והעני, אם חבר הוא, צריך לעשר.

למ. דיני הנאמנות במעשרות ומתנות.

הנאמנות לאמור שמתנת עניים הם.

נאמנים על הלקט ושכחה ופאה בשעתן ועל מעשר עני בכל שנתו ;

אין נאמנין אלא על דבר שדרך בנ"א להיות נוהגין בו (פאה ס, ב מ').
תרומת דמאי, נאמנים עמי הארץ על תרומת דמאי שנדמעה (משום
חימת דמוע לבר קפרא, דמאי ד, א בסוף).

מעשר עני, אינם חשודים על מעשר עני, כן לר"א בנגוד לחכמים,
ולכן לחכמים הלוקח מהם קורא שם למעשר עני ואינו מפריש.

מעשר שני, הנאמן לראשון נאמן לשני; הנאמן לשני אינו נאמן
לראשון; ר"א אומר נאמן (דמאי ד, ג).

עם הארץ נאמן בשבת, הטעם: לכבוד שבת התירו, כן לרבי יוחנן,
או: משום שאימת שבת עליו, כן לרבי חנינא הדרומי (דמאי ד, א). טעם
זה דרומי הוא ונמצא דומה לזה אצל בר קפרא (פס סוף ה"א לענין דמוע).
ואצל ר' הושעיה (דמאי ה, ג לענין חלה).

האומר למי שאינו נאמן על המעשרות קח לי ממי שהוא נאמן, אינו
נאמן. מאיש פלוני, נאמן; ר' יוסי אומר אינו נאמן.

החמרים שנכנס לעיר ואמר שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן, אינן
נאמנין; מפני שהם כגומלין זה את זה; רבי יהודה אומר נאמנין (דמאי
ד, ג, ט).

רוח המחלוקת, הגלילים מרבים לחשוש ולחשוד ואינם נותנים אמון
לאחרים במקום שיש מקום לחשוד; לא כן הדרומים, וביחוד רבי יהודה ורב.

הלוי, נאמן בן לוי לעולם לאמור של מעשר ראשון הוא, ואין הוא
חשוד על תרומת מעשר. אמר ר' הושעיה כשם שלא נחשדו על תרומה
גדולה, כן לא נחשדו בני לוי על תרומת מעשר (פאה ס, ג).

מ. המנע ומשא עם הארץ ביחס לטבל.

המילך חטין לטוחן כותי וע"ה או המפקד אצלן, בחזקתן למעשרות
(ג, ד).

הנותן לפונדקית, מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה
מפני שהיא חשודה לחלף; ר' יוסי אומר אין אנו אחראין לרמאין.

הנותן לחמיתו, מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה (ג, ו).
משום איבה, המדיר את חברו לאכול אצלו, יאכל אצלו בשבת
הראשונה, ובלבד שיאמר לו מעושרין הן (דמאי ד, ב מ').

שימת ר"ש: ככל מתנית כהונה ועניים פטר ר"ש בשותפות עכו"ם ; בפאה (פרא לוקרא פסוק יט, ט). בעוללות (חוספתא פאה ג, יח. הסוה עוד לר"ש חוספתא פאה ג, יט).

מידה רבי יהודה שאין קדושה נוהגת בשותפות עכו"ם (נכורות ט ע"ג). המקבל צאן ברזל מן העכו"ם, ולדותיהן פטורין, ולדי ולדותיהן חייבין. העמיד ולדותיהן תחת אמותיהן, ולדי ולדות פטורין, ולדי ולדי ולדות חייבין. רשב"ג אמר אפילו עד עשרה פטורין : שאחריותן לעכו"ם (נכורות טז ע"ג מ'). כהנים ולוים פטורין מפדיון פטר חמור ; אבל חייבין בכבוד בהמה טהורה (נכורות יג ע"ה).

כהן שנפלדו לו פטר חמור מאבי אמו ישראל, מפריש עליו שיה והוא שלו. מת והורישו לפטר חמור לבן בתו מישראל, אף הוא מפריש עליו שיה והוא שלו (לרכ, יא ע"ה).

מז. הלירה. ספקות וחשדות.

בהמה גסה ששפעה חררת דם הר"ז תקבר ופטורה מן הבכורה (לר' אליעזר בן יעקב, כ"א ע"ג).

פרה שילדה מן חמור וחמור שילדה כמין סוק, פטורה מן הבכורה. (נכורות ה, ע"ג מ'). רחל שילדה מין עז ועז שילדה רחל פטורה מן הבכורה. אם יש בו מקצת סמנים חייב (נכורות טז ע"ג מ').

יוצא דופן והבא אחריו, ר"ט אומר שניהם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים ; ר"ע אומר שניהם אינן בכור : הראשון מפני שאינו פטר רחם והשני מפני שקדמו אחר (נכורות יט ע"ה).

ספקות. כ"ט : ספק, יאכל במומו לבעלים (נכורות יט ע"ג מ').

חמורה שבכרה שני זכרים, נתן מלה אחד לכהן. בכרה זכר ונקבה והרי אינו ידוע מי קדם, מפריש מלה אחד ומשאירו לעצמו (שה הפדיון אין בו קדושה, והכהן אינו יכול להזניחו : שהמוניא מהכרו עליו הראיה).

רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהם כאחת, ריה"ג אומר שניהם לכהן ; חכ"א א"א לעצמם : א"א אחד לו ואחד לכהן ; ר"ט אומר : הכהן בורר לו את היפה ; ר"ע משמנין ביניהם והשני ירעה עד שיסתאב (ונס נאמוהו של כהן כן, נכורות יז ע"ה).

מת אחד מהם, ר"ט אומר יחלוקו; ר"ע אומר המוציא מחברו עליו הראיה. זכר ונקבה, אין כאן לכהן כלום.

שתי רחיליו שלא בכרו וילדו שני זכרים, שניהם לכהן; זכר ונקבה – הזכר לכהן. שני זכרים ונקבה, אחד לו ואחד לכהן; ר"ט אומר הבהן בורר לו את היפה; ר"ע אומר משמנין ביניהם...; אחת בכרה ואחת לא בכרה יילדו שני זכרים, אחד לו וא' לכהן; ר"ט אומר הבהן בורר לו את היפה; ר"ע אומר משמנין ביניהם... (זכורות י"ה ע"ג).

הלוקח בהמה מן העכו"ם ואינו יודע אם בכרה, רי"ש אומר עו בת שנתה, ודאי לכהן; מכאן ואילך – ספק. רחל בת שתים ודאי לכהן, מכאן ואילך ספק. פרה וחמור בנות שלש, ודאי לכהן; מכאן ואילך ספק; א"ל ר"ע אלו בולד בלבד הבהמה נפטרת – כדברין; אלא אמרו כמן הזולד בבהמה דקה טינוף; בגסה שריא (זכורות י"ט ע"ג מ').

הלוקח בהמה מניקה מן העו"ב, אין חוששין שמא אין זה בנה והיא בכורה אלא שמניקה לפני לידה (לרש"ג, זכורות כג).

נכנס לעדרו, ראה מבכורות ושאינן מבכורות, אין חוששין שמא בנה של האחד לאחרת.

חשורות, החשוד על הבכורות, אין לוקחין ממנו בשר צבאים (שמחהקף בגשר עגל) ולא עורות שאינן עבודין (זכורות כ"ט ע"ג).

מה. בכור בעל מום.

אינו נפרד במומו, אלא נאכל לכהן. ספק בכרה, נאכל לבעלים במומו.

מז. משפט הדיון.

בכור שננסת עינו ושנקטעה ידו, הר"ז ישחט על פי ג' בני הכנסת; ר"ש אומר אינו נשחט אלא על פי מומחה. אם אין מומחה, ג' מתירין (לר"ג, זכורות לו ע"ג).

ב"ד ומומחה. כל הבכורות אדם מומחה רואה הוין מבכורות עצמו (כרייתא), אבל מצטרף הוא להיות אחד משלשה של ב"ד (זכורות לא ע"ה).

מי שאינו מומחה ורואה את הבכור, אם נשחט על ידו, הר"ז יקבר וישלם מביתו (זכורות כ"ה ע"א מ').

השעור. אינו נוהג אלא במרובה, זאת אומרת בשתי רחלות לב"ש, בחמש לב"ה. חמש רחלות גוזזות מנה ופרס (המנה כ"ה סלעים), הרי כל אחת שבעה סלעים וחצי, זאת אומרת מחומשות (כן לר"ב, הסוה קלה ע"א מ' וקלו ע"ב יתר הדעות). נתן לכהן משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל. אמר כל גזוי ראשית, דבריו קיימין (חולין קלו ע"ג). מיב חגזה, כבשים שצמרן קשה פטורין מגיזה (קלו ע"א לר' ישמעאל).

יד. זרוע לחיים והקיבה.

נוהגת רק בחולין, בין בפני הבית ושלא בפני הבית. ארץ החיוב. המתנות נוהגת בין בארץ ובין בחו"ל (חולין קלה ע"א מ' ר' ילעי חולק, עס קנו ע"א).

משפט הרין. הכהן דן עם הטבח, ולא עם מי שנשחט בשבילו. שחט לישראל חייב; שחט לכהן הרי הוא פטור (חולין קלכ ע"א; ע"ג). לא נתן ומכר לאחר ושקל לו, הרי הוא כגזולין ודן עמו הכהן, כן לר"ב. אבל לר"ב אסי עם הלוקח (חולין קלד). התחייבות. נחשבים כרין וכמשפט (חולין קל ע"ג).

בעלזות. קודם נתינתן אין להם בעלים ואם הזיקן פטור מלשלם (לר"ח חולין קל ע"ג, האגס לפי הכרייתות הנזכרות למעלה ממון ט"ב לו תוצעין הסו).

מתנות כהונה יש בהן טובת הנאה לבעלים. לוי וכהן. אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי (חולין קלא), וספק הוא אם לוי בכלל מאת העם (דברים יח).

זה הכלל: כל דבר שהוא בקדושה, כגון תרומה, מוציאין מיד לוי; דבר שאינו בקדושה, כגון מתנות כהונה, אין מוציאין מידן (חולין קלא ע"ב). שותפות. בהמת השותפין חייבת כמתנות; ר' אילעי פוטר (חולין קלו ע"א) י

מה. הבכור.

בכור בהמה טהורה נתן. לכהן. בכור החמור נפרה בשה. הבכור קדוש משום בכורה. בכור החמור אסור בהנאה; ר"ש מתיר (נזכרות ט, ע"ב).

לא רצה לפדותו, עורפו בקופיץ וקוברו באסור בהנאה. (גס לר"ט, כן
לכך ור"ל כנגד לרי' יזהנן, ככורות י ע"ט).

נתן השה לכהן, אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תהתיו
(ככורות יב ע"א מ').

פדיון. מצוה לפדות את החמור בשה מן הכבשים או מן העזים, בין
זכר בין נקבה, תמים או בעלי מום (ככורות ט ע"א מ').

אין פדיון לא בעגל חיה, שחומה טרפה כלאים כו... (יב ע"א מ'). מצות
פדיה קודמת למצות עריפה (יג ע"א). מצוה לפדות אחר ל' יום (ככורות יב ע"ט).

שווי של' שה, כל שהוא פדיון בו; רבי יוסי ברבי יהודה אומר אין
פדיה פחות משקל (אין ערך פחות משקל, ככורות י ע"ב ב'). אמרו חכמים:
עין יפה בסלע, עין רעה בשקל, בינונית ברגוא-תלתא זוזי (יא ע"א).
כסף השה, אין לו שה, פודהו בשווי (לר"ל ככורות יא ע"א: לא אמרה
המורה כשר אלא להקל עליו לפדותו אפילו כפחות משווי, לדעת הכנלי שס חולקין בזה
רבי יהודה ור"ט).

תורת ההתחייבות בפדיון. המפריש פדיון פטר חמור ומת, ר'
אליעזר חייבין באחריותו כחמש סלעים של פדיון הבן; הכ"א אין חייבין
באחריותו בפדיון מע"ש. ולפיכך אם מת פטר החמור בין הפרשת השה
נתינתו, לר"א יקבר החמור והטלה שלו; לחכמים א"צ להקבר והשה
לכהן (יב ע"ט).

נפשות בפדיון. הפודה פטר חמור של חברו פדיונו פרוי (לר"א
ככורות יא ע"א).

מו. נפשות הבעלים.

שותפות. היה לעכו"ם חלק בעובר או באמו, פטור מן הבכורה (וכן
בפטר חמור וכן בכור בהמה טהורה), לפיכך:

הלוקח עובר חמורו של עכו"ם, המוכר לו, המשתתף לו, המקבל
ממנו לטפול ע"מ לחלוק בולדות או הנותן לו בקבלה, פטור מן הבכורה
(ככורות ב ע"א מ').

רבי יהודה אומר המקבל בהמה מעכו"ם וילדה, מעלין לולד בשווי
ונותן חצי דמיו לכהן; הנותן בקבלה קונסין אותו עד עשרה ברמיו. לפי
שאינו רשאי, ונותן כל דמיו לכהן; חכ"א כל זמן שיד עכו"ם באמצע
פטורה מן הבכורה (ככורות ב ע"ט). החכמים הם ר"ש (ט ע"ט).

כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר וכל שאין לו בבשר אין לו בעורות.

טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר הלכים, אינו חולק בבשר (נחיס לה ע"ב מ').

כ"ג מקריב אונן ואינו אוכל ואינו חולק לאכול לערב וטע"א מתוספתא).
הערה. בזבחים קב ע"ב - והיא מספרא - אומר ר"א בר"ש: „בא טבול יום ואומר תן לי ממנחה ואוכל, הוא אומר לו: ומה במקום שיפה כחך... יצא טבול יום וקושיו וחומריו על ראשן, אונן מימינו ומחוסר כפורים משמאלו”.
וכוחים כאלה אנחנו מוצאים במשנה אחרת בדיני חלוקה: „אני בשבתי ואתה בשבתך” כן אומר משמר אחד לשני (סוכה ה, ז מ'; ספרי דברים קסח).
וכן יבמות טט ע"ב משנה: זאת אומרת לא כבני כ"ג שהוא פוסלני מן התרומה.

ושם ע"א בברייתא: הרני כפרת בן בתי כוזא (כלי נרוע וקטן) שיאכלני תרומה ואיני כפרת בן ביתי כדא שפוסלני מן התרומה.

והשוה עוד פכחים צח ע"ב אמרו לאחד צא ובקש ושחוט... והם לקחו ושחטו... אוכל משלו והם עמו משלו... אמר להן ואמרו לו... לא אמר להן ולא אמרו לו, אין הם אחראין זה לזה, מכאן אמרו יפה שתיקה לחכמים וק"ח לטפשים

ח"פ. אינו חולק ואינו אוכל, כגון בן גרושה או בן חלוצה. היה אוכל תרומה ונדע לו שהוא בן גרושה... רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פומר (תרומות ה, ב).

iv. מתנות כסף.

נד. פדיון בן הבכור.

כסף הפדיון. חמש סלעים של בן במנה צורי. פדיון בשה כסף (נכורות מט ע"ב מ'); אבל לא בעבדים, שטרות קרקעות והקדשות. כתב לו חייב אני לך ליתן ה' סלעים, חייב ליתן לו ובנו אינו פדה (נכורות נא ע"ב א).
התחייבות. הפריש פדיון בנו ואבד, חייב באחריותו (נכורות נא ע"ב מ').
בכרות הלידה, הברל בין בכור לנחלה ובכור לכהונה: בכרות

הלידה ופריון תלויה בפטר רחם, הבכרות לנחלה תלויה בראשית אונו, לפיכך :
ילדה לו אשתו בכור וכבר היה לו בן מאחר או שהפילו לפני זה,
אינו בכור לפדיון ואבל הוא בכור לנחלה.

גיוורת. ילדה עודה שפחה ואח"כ נתגיירה וילדה לו, אין זה בכור
לכהן ואבל בכור לנחלה; רבי יוסי הגלילי אומר גם לכהן (אין בני גיורת
נהנים לבנים, בכורות מו ע"א מ').

גר. היו לו בנים בהיותו עכו"ם ונתגייר, ר' יוחנן אומר אין לו בכור
לנחלה; ר"ל אומר יש לו בכור לנחלה (בכורות מ, י ע"א).

זמן הגתילה. מת הבן בתוך ל' יום, אעפ"י שנתן לכהן יחזיר; לאחר
ל' - אעפ"י שלא נתן יתן. מת ביום ל', כיום שלפניו; ר"ע אומר אם נתן
לא יטול ואם לא נתן לא יתן (בכורות מח).

ספק. ספק בן שבעה לאחריו או בן תשעה דראשון, לכהן ואבל לא
בכור לנחלה.

מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים, נתן ה' סלעים לכהן. מת
אחד מהם בתוך ל' יום, האב פטור. מת האב והבנים קיימים, ר"מ אומר
אם נתנו עד שלא חלקו, נתנו ואם לאו, פטורין; רבי יהודה אומר נתחייב
הנכסים (בכורות מה ע"א מ').

שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים, נתן עשרה סלעים לכהן. מת
אחד מהם בתוך שלשים יום, אם לכהן אחד נתן, יחזיר לו חמש ואם לשני
כהנים נתן, אינו יכול להוציא מידם.

שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו ב' זכרים, זה נתן ה'
סלעים וזה נתן ה' סלעים. מת אחד מהם בתוך שלשים, אם לכהן אחד
נתנו, יחזיר להם חמש (ואין הכסף יכול לדחות לכל אחד חס כתבו זה לזה הרשאה).

וכל זה אם כתבו הרשאה זה לזה. אבל אם לא כתבו הרשאה זה
לזה הכהן יכול לדחות לכל אחד ולאמור לו: לא שלך מת, בן לשמואל,
בכורות מח ע"ב בסוף.

מ'שפט הדיון. מת האב בתוך ל', בחזקת שלא נפדה: עד שיביא ראיה
שנפדה; לאחר ל' - בחזקת שנפדה: עד שיביא ראיה שלא נפדה (בכורות מט).

נה. השבת גזל הגר.

הנשבע לשקר על ממון חברו שבידו, משלם קרן וחומש לבעלים

הראה מומו לאחר שחיטה, רבי יהודה מתיר; ר"מ אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור (נכורות כה ע"א מ').

כל המומין הראוין לבוא בידו אדם, רועי ישראל נאמנין, רועי כהנים אינן נאמנין; רשב"ג אומר נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו; ר"מ אומר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעירו (נכורות לה ע"א מ'). בכור בבית כהן צריך שנים מן השוק להעיר עליו; רשב"ג אומר אפילו בנו ובתו; ר' יוסי אומר אפילו עשרה והן בני ביתו אין מעדין עליו (נכורות ל"ה ע"ב).

שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו, עקביה בן מהלאל מתיר, וחכמים אסרין (נכורות כה ע"ב מ').

נאמן הכהן לאמור הראיתי בכור זה ובעל מום הוא (נכורות לו ע"א).

נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו: כל מילתא דעבדיו לגלויי לא משקרי בה אינשי, לרב (נכורות לו ע"א).

שיטת רב בנאמנות. רב מרחיק את הנאמנות, בכל מקום ומקום שיש מקום לתלות ולהאמין. אינו נמכר ונשחט באימלוי (נכורות לה ע"א מ').

בש"א לא ימנה ישראל עם הכהן לבכור וב"ה מתירין; ר"ע מתיר אפילו עו"ב (נכורות לכ ע"ב).

נ. משפט העונשין בנוגע להמלת מום.

מותר להטיל מום בככור, קודם שיצא לאויר העולם, (לרב, נכורות לה ע"א).

בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקוין לו דם, דברי רבי יהודה; חכ"א יקין ובלבד שלא יעשה מום; רש"א יקין אעפ"י שהוא עושה מום (נכורות לג ע"ב מ').

הצורם אוזן בככור הר"ז לא ישחוט עולמית, דברי ר' אליעזר; חכ"א גורד בו מום אחר ישחוט עליו (נכורות לד ע"א משום קיס).

נ. מתנות הקרבנות בתבואה ובמקנה.

הערה. הדינים על דבר החלקי אשר לכהנים בקרבנות מתבארים בעקדם בספר משפט המקדש.

נב. החלוקה.

אין חולקין קרבן כנגד קרבן (ספרא לויקרא ז).

אין חולקין מנחות כנגד מנחות, לא מחבת במרחשת ולא מחבת במחבת (כגון מנחת חומט של הטין כמנחת סומה של שעורים). ספרא ומנחות.

נג. הנפשות.

כהן גדול. מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש. אומר חטאת זו אני אוכל, אשם זה אני אוכל, נוטל חלה משתי חלות, ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים; רבי אומר לעולם חמש, שנאמר והיתה לאהרן ולבניו - מחצה לאהרן ומחצה לבניו (יומא יז ע"ג).

ובספרא לויקרא כד, ט: לאהרן שלא במחלוקת ובניו במחלוקת.

בירושלמי יומא א, ב: היה שם עוד אחד? רבנן אומרים נוטל את כולו, רבי אומר נוטל מחצה.

הערה. לרבי הרורש מחצה לאהרן ומחצה לבניו היה מתחייב לתת לאהרן שש ולא חמש. כנראה דעת רבי ששני חלקים ב' ח' ד עולים בערכם על חלק אחד הנמצא לברו יותר מפי שתיים. המצאם יחד מגדיל ערכם יותר. שהרי, למשל, במאה כסף יכולים, לדוגמא, לקנות בגד ובחצי הסכום הזה א"א לקנות כלל.

ולפי"ז נבין ג"כ דעת רבי בדבר דין בן המצר בבכור. כנראה אין לבכור זכות זו (ב"ב קד ע"א).

וכן דעת רבינו חם ב"ב יג ע"א ד"ה בכור ופשוט: אם יעבוד העבד ב' ימים אצל הבכור, נמצא נוטל הבכור יותר מפי שנים: שאם יש עיר רחוקה מהלך יום אחד שמשתכרין בה ואין שהות כדי ללכת ביום אחד ושתכר הבכור הרבה והפשוט לא ישתכר כלל.

קטן אינו חולק (ספרא לויקרא ז, י).

אין נותנין תרומה אלא לחבר (ספרי נמדנר פ' קמ"א; סנהדרין ט).

כל מי שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה (ספרא לפ' ו, לט).

בעל מום חולק (ספרא סו).

הממא אינו חולק. מכול יום ומחוסר כפורים אינן חולקין בקדשים (ראב"ד לערב. אונן אינו חולק).

ומביא אשם. גזל לנר ונשבע ומת הגר, משלם קרן, חומש ואשם לכהנים
(צ"ק ק).

ניתן לכהן שבאנשי משמר (ספרי במדבר פסקא ד; צ"ק קט ע"ב).
יתר דיני תשלומי גזל הגר השוה בכפר הששי, משפט העונשין, סעיף
קט ולמעלה סעיף יב; יג.

נו. חרמי כהנים (ממלטים).

חרמי כהנים כל זמן שהם בבית הבעלים, הרי הן כהקדש לכל
דבריהם; נתנם לכהן, הרי הן כחולין לכל דבריהם (שכין כט ע"א).

בסדר אצל נ. קראנעבערג. בילגוריי (פולין).